

'Ik ben een vreedzame terrorist'

Cokky van Limpt - 15/10/12, 15:00

© Jürgen Caris. Thomas Rau: 'Vroeger gebruikte je een product zolang het technisch in orde is. Nu verruilen we onze iPhone 4 voor een iPhone 5 omdat er een nieuwe 'performance' wordt aangeboden.'

In vier jaar tijd steeg architect Thomas Rau (52) naar een achttiende plaats in Trouws Duurzame 100. Maar nog steeds nemen niet al zijn collega's Rau's visie op bouwen serieus. Zelfs het Nederlands Architectuurinstituut heeft naar zijn zeggen om die reden nooit over zijn gebouwen gepubliceerd. "Laat die Rau maar lekker macrameeën, dachten ze aanvankelijk, wij gaan écht bouwen."

Toch vonden zijn holistische ideeën over duurzaamheid de afgelopen twintig jaar langzaam maar zeker hun weg uit de experimentele hoek. Rau's architectenbureau heeft sinds 1992 meer dan honderd gebouwen neergezet. De bekendste zijn de hoofdkantoren van het Wereld Natuur Fonds en de Triodosbank en het gemeentehuis in Zutphen. Duurzaamheid zit voor hem niet in de 'accessoires' - een zonnepaneeltje hier en een warmtepompje daar - maar in het gehele 'DNA' van een gebouw. Daarbij gaat het niet alleen om verbruik van energie en water, maar ook zaken als vormgeving, techniek en materialen.

"Al onze ervaring bracht ons tot de conclusie dat we helemaal geen energieprobleem hebben. Wij maken inmiddels gebouwen die meer energie opleveren dan ze gebrui-

ken: klanten van ons verdienen geld doordat zij van ons een gebouw hebben gekregen", zegt Rau in een van zijn nieuwste creaties: het vrijwel geheel uit glas opgetrokken CBW-Mitex-gebouw in de bossen van landgoed De Breul bij Zeist. Dit is het eerste kantoorgebouw in Nederland waar de energiestroom de mensenstroom volgt.

Het geheim van dit principe wijst hij aan boven zijn hoofd: in het plafond zit een hele rij sensoren die de CO2-waarde in de ruimte meten. "CO2 is een indicator voor leven. Wordt er geen CO2 gemeten, dan is er ook niemand in de ruimte en hoeft die dus ook niet verwarmd en geventileerd te worden. Hoe meer mensen, hoe hoger de CO2-waarde en dus hoe meer lucht er in de ruimte moet worden geblazen. Doordat alleen die ruimten worden 'geconditioneerd' waar ook werkelijk mensen zijn, verbruikt dit gebouw 60 procent minder energie dan een in oppervlakte vergelijkbaar traditioneel kantoorgebouw. Ook op de schoonmaakkosten kan dankzij dit systeem worden bezuinigd, want je kunt er tevens mee meten of, en hoe lang er mensen in een ruimte zijn geweest. Dat betekent dat de schoonmaker 's avonds niet het hele gebouw hoeft te verlichten en te poetsen."

Naar de maan

Rau's opvattingen reiken verder dan duurzaam bouwen: de hele economische orde moet worden getransformeerd, willen wij als mensheid nog een toekomst hebben op deze planeet. "Dat we überhaupt kunnen nadenken over planeet aarde hebben we te danken aan het besluit van Kennedy in 1962 om naar de maan te gaan. Het kenmerk van transformatie, zei Kennedy, is niet dat je iets doet omdat het makkelijk is, maar omdat het moeilijk is. Hij liet zich niet leiden door wat financieerbaar of wenselijk was, maar door de veel belangrijker vraag: waar willen we naartoe? Als je je niet laat leiden door de toekomst is de kans dat de volgende stap in de verkeerde richting gaat, heel groot."

Kennedy's besluit leidde tot de maanlanding. In de aanloop daartoe moest Apollo 8 in december 1968 een landingsplaats verkennen op de maan. "Op Kerstavond, om 17.32 uur, gebeurt het dan: bemanningslid William Anders kijkt even niet naar de maan, maar uit een ander raampje", vertelt Rau. Daar ziet hij hoe de aarde opkomt achter de maan. Hij pakt een zwart-wit camera en maakt de beroemde Earthrise-foto - het eerste beeld ooit vastgelegd van de planeet aarde.

"Die foto betekent tevens het geboortemoment van de hele duurzaamheidsbeweging."

Voor het allereerst in de geschiedenis van de mensheid ziet de mens de aarde als 'een tegenover' en daagt het bewustzijn dat wij gast zijn op die aarde, geen gastheer, en dat de aarde eindig is en er niks meer bijkomt. "Alle milieubewegingen en alarmerende rapporten zoals van de Club van Rome zijn ontstaan ná deze foto."

Rau herinnert hieraan, "omdat de beweging eigenlijk nu alweer aan het degenereren is tot een beetje letten op energie en water. Terwijl duurzaamheid, als je die bewustzijnsvraag serieus neemt, om een houding gaat. Een houding die wij innemen bij ons handelen, ervan uitgaande dat wij hier te gast zijn. Zo beschouwd zou duurzaamheid eigenlijk een pleonasme moeten zijn."

Kijk naar ons consumptiepatroon, zegt Rau. "Vroeger gebruikten we een product zolang het technisch in orde was. Ging het stuk dan repareerden we het. Nu kopen we een 'performance'. Als de iPhone G5 op de markt komt, willen we die. Niet omdat de technische levenscyclus van de G4 ten einde is, maar omdat er een nieuwe performance wordt aangeboden. Dat creëert extra afval. Ook worden producten bewust zodanig gemaakt dat ze een korte levenscyclus hebben. Ook dat creëert extra afval. Fabrikanten weten van sommige producten allang hoe ze die zo kunnen maken dat ze nooit meer kapot gaan, maar dat willen ze helemaal niet, want hun verdienmodel houdt in dat producten juist wel kapot gaan. Zo word je, zonder dat je het weet, onderdeel van een verdienmodel zolang je eigenaar bent van een product."

Kopperroof

Aan dit lineaire denken in de economie - grondstoffen delven, product maken, product verbruiken, weggooien - moet een einde komen, vindt Rau. Want doordat wij grondstoffen finaal vernietigen, houden we steeds minder over om producten te maken. "Als je nagaat dat wij onvoldoende kopervoorraad hebben om dertig miljoen elektrische auto's te maken. Daarom worden er regelmatig bovenleidingen van treinen gesloopt, daar zit koper in. En werd Rodins beeld 'De Denker' in 2007 gejat uit het Singer Museum. Dat was geen kunstroof, maar koperroof."

Ook het belastingsysteem moet op de schop, vindt de strijdbare architect. Het is toch van de gekke, vindt hij, dat we belasting heffen op arbeidskracht en niet op grondstoffen die finaal vernietigd worden. "Elke nacht worden 7 miljard mensen gratis en voor niks opnieuw opgeladen, om de volgende dag fris weer aan het werk te gaan. Terwijl onze arbeidskracht nagenoeg oneindig is, heffen we daar belasting op, en op

grondstoffen die wél eindig zijn en definitief verloren kunnen gaan, heffen we géén belasting. We zouden dus eigenlijk, zoals managementgoeroe Eckart Wintzen ooit voorstelde, geen btw maar bow heffen! Dan betalen we geen belasting meer over waarde die we aan de samenleving toevoegen, maar over waarde die we eraan onttrekken."

Alles wat Rau zegt en doet getuigt van enorme passie. Die gedrevenheid wortelt in zijn persoonlijke levensverhaal. Op tienjarige leeftijd kreeg hij een ernstig ongeluk. Bij het barbecuen met vriendjes explodeerde een jerrycan benzine in zijn handen. Zijn onderlijf was verbrand en zijn linkerbeen verlamd. "Daardoor ben ik er al op jonge leeftijd mee geconfronteerd dat het leven heel kort kan zijn. Daarom besloot ik maximaal in de maatschappij te investeren en te laten zien hoe we het anders kunnen doen. Kort daarna kwam de RAF-beweging op, die de maatschappij met geweld en moord wilde veranderen. Toen besloot ik 'terrorist' te worden, maar dan vreedzaam en van binnenuit."

Turntoo draait de economische orde om

Rau's nieuwe bedrijf Turntoo gaat ervan uit dat niet de koper of gebruiker, maar de producent eigenaar blijft en dus verantwoordelijk is voor de grondstoffen in zijn producten. "Het uitgangspunt van Turntoo is dat ik als klant een bepaalde prestatie wil van een product. Ik wil licht, de was doen, mobiliteit. Maar moet ik daarvoor een lamp, wasmachine of auto bezitten? Nee, ik wil lichten, wasbeurten, kilometers. En daar wil ik voor betalen, niet voor de grondstoffen."

Hoeveel certificaten er aan een product hangen, maakt dan helemaal niet meer uit, zegt Rau, want de producent krijgt zijn product na gebruik zelf terug. Kan hij de grondstoffen niet uit het apparaat krijgen, dan vernietigt hij zijn eigen kapitaal en niet het collectieve. Deze manier van denken over producten en verantwoordelijkheid leidt ertoe dat ieder product in de toekomst een grondstofbank wordt, en de hele productencanon een collectief grondstoffendepot. Als zijzelf de verantwoordelijkheid nemen voor de grondstoffen in hun producten, zijn de producenten van vandaag ook in de toekomst verzekerd van voldoende grondstoffen.

Dat 'collectieve' klinkt misschien een beetje communistisch, "maar het wordt hoog tijd dat we meer respect krijgen voor wat de planeet ons geeft en waaraan we zelf

geen enkele bijdrage hebben geleverd. Dat betekent de transformatie naar een circulaire economie, waarin niets meer voorgoed verloren gaat. In plaats van deze planeet te plunderen, gaan we weer oogsten."

Enkele bedrijven werken al samen met Turntoo. "In de sociale woningsector van corporatie Eigen Haard in Amsterdam beginnen we eind dit jaar, in samenwerking met Bosch, met het aanbieden van wasbeurten en koeluren. De bewoners hoeven geen wasmachine en koelkast meer te kopen. Turntoo betaalt Bosch een krediet. Na vijf jaar komt de machine, en dus de grondstoffen, terug bij Bosch en ontvangen wij het krediet retour."

Rau's bureau is ook met bouwbedrijf BAM bezig het gemeentehuis in Brummen te verbouwen en als 'grondstofbank' neer te zetten, waar de grondstoffen één op één weer kunnen worden uitgehaald.

De ultieme consequentie van het Turntoo-systeem is dat wij afscheid nemen van eigendom. Dat past in de tijd, vindt Rau. "Hoe minder wij willen bezitten, hoe meer de immateriële waarden van ons bestaan weer op de voorgrond treden."